

VILIJAM ŠEKSPIR

Četiri tragedije

ROMEO I JULIJA

HAMLET

MAGBET

KRALJ LIR

Preveli
Živojin Simić
i Sima Pandurović

■ Laguna ■

Copyright © 2012 ovog izdanja, LAGUNA

KLASICI
SVETSKE
KNJIŽEVNOSTI

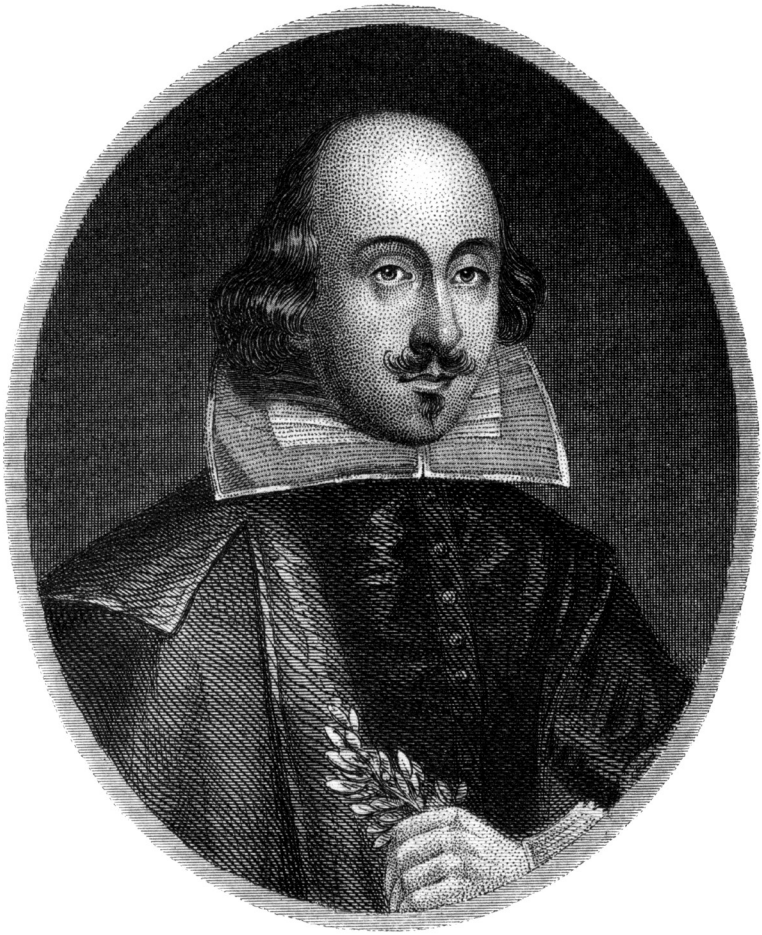
KNJIGA BROJ 4

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Sadržaj

Predgovor	9
ROMEO I JULIJA	33
HAMLET	173
MAGBET	335
KRALJ LIR	439
Hronologija života Vilijama Šekspira	581
Hronološki redosled Šekspirovih dela	585
Odabrana literatura	587

ROMEO I JULIJA

LICA

ESKALUS, veronski knez

PARIS, mlad plemić, knežev rođak

GROF MONTAGI }
GROF KAPULET } starešine dweju zavađenih kuća

STARAC, Kapuletov rođak

ROMEO, Montagijev sin

MERKUCIO, knežev rođak i Romeov prijatelj

BENVOLIO, Montagijev sinovac i Romeov prijatelj

TIBALT, bratanac gospođe Kapulet

MONAH LAVRENTIJE, franjevac

MONAH JOVAN, franjevac

VALTAZAR, Romeov sluga

SAMSON }
GREGORIO } Kapuletove sluge

PETAR, sluga Julijine dadilje

AVRAM, Montagijev sluga

APOTEKAR

TRI MUZIČARA

PARISOV PAŽ, JOŠ JEDAN PAŽ; ČASNIK

GROFICA MONTAGI, Montagijeva supruga

GROFICA KAPULET, Kapuletova supruga

JULIJA, Kapuletova kći

JULIJINA DADILJA

GRAĐANI, RODBINA OBEJU KUĆA, MASKE,

ČUVARI, STRAŽARI, SLUGE i PRATIOCI,

HOR

Mesto radnje:
Verona, Mantova

PROLOG

(Ulazi hor.)

HOR

Dve kuće istog ugleda u toj
lepoj Veroni, gde se radnja zbiva,
iz drevne mržnje počinju nov boj,
te građanska ruka građansku krv liva.

Nesrećne utrobe tih neprijatelja
rodiše kobno zaljubljenih dvoje,
koji sahraniše mržnju roditelja
samo preko bolne, tužne smrti svoje.

Strašni tok ove ljubavi što gine,
koju gnev njihovih roditelja prati,
što se najzad gasi smrću dece njine,
u dvočasovnoj igri ćemo dati.

Slušajte nas s pažnjom, ne smetnite s uma
da će greške drame popraviti gluma.
(*Ode.*)

PRVI ČIN

SCENA PRVA

Verona. Trg.

(Dolaze Samson i Gregorio, Kapuletove sluge, s mačevima i štitovima.)

SAMSON: Vala, Gregorio, nećemo dopustiti da nas nagarave.

GREGORIO: Nećemo, jer bismo tada bili ocrnjeni.

SAMSON: Ako nas naljute, kažem, potegnućemo mačeve.

GREGORIO: Dok si živ, gledaj da vazda izvučeš vrat iz omče.

SAMSON: Brz sam na udarcu, kad me neko pokrene na to.

GREGORIO: Ali te nije lako pokrenuti u borbu.

SAMSON: Pokrenuće me kakav Montagijev pas.

GREGORIO: Pokrenuti se znači krenuti nekud, a biti hrabar znači stajati na megdanu; pa zato, ako kreneš, može značiti da bežiš.

SAMSON: Neki pas iz te kuće izazvaće me da stanem čvrsto i da svaki Montagijev momak ili devojka naiđe na zid.

GREGORIO: To će reći da si slabić, jer se najslabiji drže zida.

SAMSON: Tako je; i zato se žene, kao slabije,¹ uvek pritiskuju uza zid; stoga ću ja Montagijeve momke odbacivati od zida, a njegove devojke pritiskivati uza zid.

GREGORIO: Ali svađa je samo između naših gospodara i nas, njihovih ljudi.²

SAMSON: Svejedno; biću tiranin: pošto podelim megdan sa ljudima, biću svirep prema devojkama; njih ću opljačkati.

GREGORIO: Opljačkati devojke?

SAMSON: Da, opljačkaću device, ili im uzeti njihovo najveće blago. Shvati to u kojem hoćeš smislu.

GREGORIO: One će to shvatiti u smislu u kojem budu osetile.

SAMSON: Osećaće one mene dokle god budem mogao da stojim; a zna se da sam ja priličan komad mesa.

GREGORIO: Dobro je što nisi riba,³ a da si to, bio bi suv i neukusan oslić. Izvadi svoju alatku; evo dvojice iz Montagijeve kuće.

(Dolaze Avram i Valtazar.)

SAMSON: Go mač mi je u desnici; zametni kavgu, a ja ću ti zaštititi leđa.

GREGORIO: Kako! Okrenućeš leđa i pobeći?

SAMSON: Ne boj se za mene.

GREGORIO: Doista neću; ali se bojim zbog tebe.

SAMSON: Postarajmo se da zakon bude na našoj strani: neka oni počnu.

¹ Prva poslanica Petrova, III, 7: „Tako i vi, muževi, živite sa svojim ženama po razumu, i poštujujte ih kao slabiji ženski sud.“ (Ovu i sve ostale primedbe uz tekst dali su prevodioci.)

² Gregorio smatra da svađa obuhvata samo muškarce.

³ Riba često znači bludnica, te i gornje reči znače: da si žensko, bio bi neprivlačan.

GREGORIO: Namrštiću se kad prođem pored njih, pa neka shvate kako im je volja.

SAMSON: Ne, već kako smeju. Ja ću im pokazati šipak; i to će, ako otrpe, biti sramota za njih.

AVRAM: Pokazujete li vi nama šipak, gospodine?

SAMSON: Ja zaista pokazujem šipak, gospodine.

AVRAM: Pokazujete li vi nama šipak, gospodine?

SAMSON (*tiho Gregoriju*): Je li zakon na našoj strani ako kažem da?

GREGORIO (*tiho Samsonu*): Ne!

SAMSON: Ne, gospodine, ja ne pokazujem šipak vama, gospodine; ali ja pokazujem šipak, gospodine.

GREGORIO: Tražite li vi svađu, gospodine?

AVRAM: Svađu, gospodine! Ne, gospodine.

SAMSON: Ako je tražite, gospodine, spreman sam za vas: ja služim isto tako dobrog gospodara kao i vi.

AVRAM: Ali ne boljeg.

SAMSON: Pa, gospodine...

(*Dolazi Benvolio.*)

GREGORIO (*tiho Samsonu*): Reci „boljega“; evo jednog rođaka našeg gospodara.

SAMSON: Da, boljega, gospodine.

AVRAM: Lažete!

SAMSON: Vadite mačeve ako ste ljudi! Gregorio, ne zaboravi onaj tvoj udarac.

(*Bore se.*)

BENVOLIO (*udara po njihovim mačevima*): Razdvojte se, budale! Mačeve u korice; ne znate šta činite!

(*Prilazi Tibalt.*)

TIBALT: Šta, mačuješ se s plašljivim slugama?

Okreni se, Benvolio, vidi svoju smrt.

BENVOLIO: Ja samo održavam mir.

Vrati mač ili ga upotrebi sad
da zajedno ove ljude razvadimo.

TIBALT: Zamahuješ mačem, a pričaš o miru!

Mrzim tu reč kao što mrzim pakao,
Montagije, tebe. Drž' se, kukavico!

(Bore se. Pojavljuju se nekoliko njih iz obe kuće; umešaju se u okršaj; zatim tri-četiri građanina, sa tojagama i kopljima, i jedan oficir.)

OFICIR: Budže, koplje, ubojne sekire!

Udarajte! Udrite po njima!

Dole Kapuleti, dole Montagiji!

(Dolaze stari Kapulet, u sobnom ogrtaču, i grofica Kapulet.)

KAPULET: Kakva je to graja? Dajte mi moj mač!

Hej!

GROFICA KAPULET: Štaku, štaku! Zašto tražiš mač!

KAPULET: Mač, kažem! Montagi stari vitla mačem i prko-
si mi.

(Dolaze stari Montagi i grofica Montagi.)

MONTAGI: Nitkove Kapulete!

Što me držiš? Pusti me da idem.

GROFICA MONTAGI: Ni koraka dalje; tražiš đavola.

(Dolazi knez Eskalus sa pratnjom.)

KNEZ: Buntovni podanici, dušmani našeg mira,

što susedskom krvlju čelik skrnavite!

– Zar neće da čuju? Hej! Ljudi, zverovi,

što gasite vatru kobnog besa svog

crvenim izvorom iz sopstvenih vena,

stavljam vas na muke ako ne bacite

iz krvavih ruku to oružje zlo.

Sad presudu čujte gnevnog kneza svog.

Tri okršaja građanska, začeta

tvojim uvredama, stari Kapulete,
i tvojim, Montagi, tri puta su već
narušavala mir naših ulica
i nagnala stare građane veronske
da odbace svoje krasno dostojanstvo
i, zavedeni vašom zlobnom mržnjom,
da starim rukama vitlaju sa starim
mačevima što je rđa popala.

Ako još jedanput pokvarite red
ulicama našim, vi ćete platiti
životom svojim narušeni mir.

Razidite se, a ti, Kapulete,
pođi sa mnom; ti, Montagi, dođi
po podne u Stari grad,⁴ sedište našeg
suda, da saznaš dalju nam odluku.

Još jednom, pod pretnjom smrću, odlazite.

(Odlaze svi sem Montagija, grofice Montagi i Benvolija.)

MONTAGI: Ko opet zametnu staru kavgu tu?

Reci mi, sinovče, jesi l' bio tu kad je to počelo?

BENVOLIO: Ovde su se sluge

vaše i vašeg protivnika tukle
kad stigoh, te trgoh mač da ih razdvojim.

Tog trenutka dođe plahoviti Tibalt
sa golim mačem, pa mi zasu uši
izazivanjima, i zavitla njim
iznad glave, sekuć vazduh, što mu tad,
nepovređen time, prezrivo zazvižda.

Dok smo se borili, sve je više njih
prilazilo u boj obema stranama;
al' tad knez stiže i razdvoji nas.

⁴ Stari grad je mala tvrđava u blizini Verone.

GROFICA MONTAGI: Vide li Romea? Vrlo mi je milo što njega u toj gužvi nije bilo.

BENVOLIO: Na jedan čas, gospo, pre no sveto sunce izviri kroz zlatni prozor istoka, nemirni duh me izagna u šetnju poljem, i tamo, u gaju javorom, na zapadnoj strani grada, videh vašeg sina u ranoj šetnji. Pođoh njemu; ali me on spazi, zamače u čestar; a ja, mereći želju njegovu sopstvenom željom da ostanem sam na nekom mestu gde nikoga nema, jer i setnom sebi bio sam suvišan,⁵ pođoh svojim putem, ali ne za njim. I tako se rado uklonih od onog koji je rado pobego od mene.

MONTAGI: Često je jutrom viđan kako tamo suzama rosu zore povećava, dodajući svojim uzdasima oblacima nove oblake. Al' čim bi sunce što sve vedri počelo da sklanja zavese tamne s odra Aurore,⁶ tužni sin mi beži od svetlosti kući, zaključava se sam u svojoj sobi, zatvara prozorske kapke i pretvara lepu svetlost dana u veštačku noć. Crn i koban biće ishod ove sete ako joj zdrav savet uzrok ne omete.

BENVOLIO: Plemeniti striče, znaš li uzrok taj?

⁵ Ovo je *reducio ad absurdum* mladičke sklonosti – koja je u ono vreme bila u modi – da se odaje seti, tj. melanholiji, tražeći samoću.

⁶ Aurora je rimska boginja zore.

MONTAGI: Niti znam, nit mogu od njega da doznam.

BENVOLIO: Jesi li ga ikad iskušavô ti?

MONTAGI: I ja i mnogi moji prijatelji.

Al' on je jedini savetnik svog srca
i, koliko je to dobro, ja ne znam.

Sasvim je tajanstven, zakopčan; za svako
ispitivanje i svako otkriće

nepristupačan kao pupoljak
nagrizen crvom pre no što je svoje

mirisno lišće širio vazduhu,

i lepotu svoju posvetio suncu.

Da mi je da doznam otkud tuga ta,

kako bih je rado izlečio ja.

(Dolazi Romeo.)

BENVOLIO: Evo ga. Molim vas uklon'ite se sada,

a ja ću doznati uzrok toga jada.

MONTAGI: Srećan ti ostanak, da bi jednom dospô

do istine prave. Hajdemo sad, gospo.

(Montagi i njegova žena odlaze.)

BENVOLIO: Dobro j'tro, rođače.

ROMEO: Je l' dan tako mlad?

BENVOLIO: Tek izbi devet.

ROMEO: Čase duži jad.

Da l' to moj otac ode tako brzo?

BENVOLIO: Da. A kakav jad to duži časove

Romeu?

ROMEO: Nemam to što ih skraćuje.

BENVOLIO: U ljubavi si?

ROMEO: Van...

BENVOLIO: Van ljubavi?

ROMEO: Van milosti sam one koju volim.

BENVOLIO: Vaj, što je ljubav, mada nežna vida,
tiranska i gruba kad je okusimo?

ROMEO: Vaj, zašto ljubav, mada slepa luta,
u naša srca uvek nađe puta!

Gde ćemo ručati? – Kakav je to boj

bio ovde? Ali ćuti, znam već sve.

To je delo mržnje, a ljubavi više.

O, ti kavgadžijska ljubavi, o, mržnjo

prožeta ljubavlju! O, sve što si prvo

iz ničega stvoreno! O, setno lakoumlje,

lakrdijo tužna, bezlični haose

naizgled lepih oblika! Olovno

pero, blistavi dime, hladna vatro,

bolesno zdravlje, stalno budni sne,

i sve što nije ali ipak jeste!⁷

Pa i ja osećam ljubavi u sebi,

mada tim na ljubav naišao ne bi?⁸

Smeješ li se?

BENVOLIO: Ne, rođače, pre bih
plakao.

ROMEO: Dobro srce moje, zašto?

BENVOLIO: Zbog potištenosti dobrog srca tvog.

ROMEO: I to je zločin ljubavi. Zbog mog

jada u grudima osećam bol loš,

a ti ga tom tugom uvećavaš još;

ljubav koju imaš prema meni sad

čini da je veći moj prevelik jad.

⁷ Ovakve antiteze, kad se govorilo o ljubavi, bile su u modi onoga doba. Romeo je samo površno zaljubljen u Rozalinu i zato govori ovako. On govori sasvim drukčije kad se zaljubi u Juliju.

⁸ Zaljubljen sam, ali mi na ljubav nije odgovoreno ljubavlju.

Ljubav je dim stvoren parom uzdisaja;
ali, podstaknuta,⁹ ona ima sjaja
vatre u očima zaljubljenih; ali
ucveljena kad je, to su suza vali.
I još? Umna ludost, slasti koje znače
život, smrtonosnu žuč. Zbogom, rođače.

BENVOLIO: Polako, i ja ću poći kuda i ti.

Ako me ostaviš, uvređen ću biti.

ROMEO: Eh, ja sam izgubljen, nisam ovde ja
Romeo, on je negde ko to zna!

BENVOLIO: Reci mi pravo koju voliš.

ROMEO: Što,

zar da ti moram projecati to?

BENVOLIO: Ne, ali reci zbiljski ko je ona?

ROMEO: Tražiš zbiljski da ti piše zaveštanje
bolesnik, pa mu pogoršavaš stanje.

Al' zbiljski, rođače, volim jednu ženu.

BENVOLIO: Pogodio sam da si ti zaljubljen.

ROMEO: Dobar si strelac! A lepa je ona
koju volim.

BENVOLIO: Lepa meta se, rođače,
pogodi najbrže.

ROMEO: Pogodio nisi.

Amorove¹⁰ strele ne mogu da rane
onu koja ima svu pamet Dijane,¹¹
i naoružana neprobojnim štitom
čednosti, živi neranjena tim
slabim, dečjim lukom.¹² Ona ne podleže

⁹ Kad se na ljubav odgovori ljubavlju.

¹⁰ Amor je bog ljubavi.

¹¹ Dijana je boginja čednosti.

¹² Dečji luk je luk Amora, koji je uvek predstavljen u obliku deteta.

opsadi ljubavnih reči, nit dopušta
susret s nestrpljivim okom, nit razgrće
nedra zlatu što i svetice zavede.

Bogata lepotom, ona je sirota,
jer će s njom umreti i njena lepota.

BENVOLIO: To znači za večnu čednost se zarekla?

ROMEO: Da, i štedeći je, traći što je stekla.

Zbog strogosti njene kada tako radi
lepota će njena umreti od gladi,
na potomstvo neće biti prenesena.

Lepa je to, mudra, mudro lepa žena.
Da blaženstvo steče; u očaj me baca;
neće ljubav, ja sam lik živog mrtvacu.

Zbog zaveta tog, kad već moram reći.

BENVOLIO: Čuj me, zaboravi da misliš na nju.

ROMEO: Nauči me da zaboravim misliti.

BENVOLIO: Pa daj slobode svojim očima;
posmatraj druge lepote.

ROMEO: Tako bih

još više cenio krasotu njenu svu.
Srećne maske što ljube lik lepih dama,
crninom svojom više još

na belinu što kriju podsećaju.
Oslepljeni nikad ne zaboravlja
dragoceno blago izgubljenog vida.

Pokaži mi damu lepu neizmerno
pa će me njena lepota podsećati
na onu koja lepotom nadmaša
i tu lepoticu. Zbogom ostaj sad;
zaboravu se naučiti neću.

BENVOLIO: Naučićeš, il' ti kô dužnik umreću.

(Odlaze.)

SCENA DRUGA

Verona. Ulica.

(Dolaze Kapulet, Paris i sluga.)

KAPULET: Ali Montagi je pod istom obavezom
i pod pretnjom iste kazne kô i ja;
a smatram da za starce kao mi
nije tako teško da održe mir.

PARIS: Obojica ste časni i ugledni;
Ali sad, moj grofe, šta mislite vi
o mojoj prosidbi?

KAPULET: Ono što sam rekô:
Moja kći je tuđa još za svet, još nije
napunila četrnaest godina.
Neka još dva leta u ponosu svenu
dok vidimo da je sazrela za ženu.

PARIS: I mlađe od nje već su srećne majke.

KAPULET: Prerano udate prerano su stare.
Zemlja mi proguta moje nade sve
sem nje, koja mi je poslednje potomče.
Ali joj pridite, Parise, pa neka
zavoli vas; moja volja će da čeka
na ono samo što je drago njoj;
njen izbor će biti i blagoslov moj.
Večeras dajem davnašnje veselje
i gozbu za svoje mile prijatelje,
pa dođite da im uvećate broj;
od onih najdražih bićete gost moj.
U mom skromnom domu videćete zvezde
lepše od nebeskih svetiljki da jezde.

Slast koju bujni mladići osete
kad gizdavi april nagazi na pete
hrome zime, i vi imaćete tamo,
okruženi ženskim pupoljcima samo.
Čujte sve, vidite, zavolite vi
od njih mnogih, gde će biti mi i kći,
najzaslužniju što će za vas biti
i jedina. Hajte sa mnom.

(Sluzi)

A sad i ti,
momče, po lepoj Veroni svud zađi
pa svakog što je zabeležen nađi,
i reci svima još u spisku tom
da su dobrodošli u moj dom.

(Kapulet i Paris odlaze.)

SLUGA (*okreće cedulju*): Da nađem one čija su imena tu zapisana. Zapisano je da obućar treba da posluje sa svojim rifom, krojač sa svojim kalupom, ribar sa svojom mrežom, a slikar sa svojom kičicom. Ali mene šalju da nađem one čija su imena tu zapisana, a nikad ne mogu pronaći čija je imena pisar zapisao tu. Moram ići učeni-
ma. U dobri čas!

(Ulaze Benvolio i Romeo.)

BENVOLIO: Pa čoveče, jedan plamen drugi guta,
jedan bol se samo drugim bolom sputa;
ako te vrtenje ukrug onesvesti,
obratno se vrti, da dođeš do svesti.
Spas od jednog drugi jad nam nagovesti;
oko nekom drugom bolešću zarazi,
pa otrova starog iščeznuće trazi.

ROMEO: Bokvičin je list izvrstan za to.

BENVOLIO: Za šta, molim te?

ROMEO: Za slomljenu gnjat.

BENVOLIO: Romeo, jesi li ti lud?

ROMEO: Nisam lud,

ali sam vezan čvršće od ludaka,
u tamnicu strpan, zatvoren bez hrane,
šiban i mučen.¹³ – Dobro večer, momče.

SLUGA: Dobro večer. Molim, gospodine, znate li
čitati?

ROMEO: Da, svoj udes u svom jadu.

SLUGA: Možda ste to naučili i bez knjige. Ali, molim vas,
možete li pročitati sve što vidite?

ROMEO: Mogu, ako znam slova i jezik.

SLUGA: Pošteno ste rekli; zbogom da ste.

(Okrene se da pođe.)

ROMEO: Čekaj, momče, umem da čitam.

(Čita.)

„Sinjor Martino i njegova žena i kćeri; grof Anselmo i njegove lepe sestre; gospođa udova od Vitruvija; sinjor Placencio i njegove lepe sinovice; Merkucio i njegov brat Valentin; moj stric Kapulet, njegova žena i kćeri; moja lepa sinovica Rozalina; Livija; sinjor Valenco i njegov rođak Tibalt; Lucio i vesela Jelena.“ Lepa družina. Kuda je pozvana?

SLUGA: Gore.

ROMEO: Gde?

SLUGA: Na večeru u našoj kući.

ROMEO: U čijoj kući?

SLUGA: Moga gospodara.

ROMEO: Zaista, to je trebalo prvo da te pitam.

¹³ Govoreći figurativno o jadima nesrećne ljubavi, Romeo bukvalno opisuje način na koji se, u Šekspirovo vreme, postupalo sa ludacima.

SLUGA: Pa kazaću vam i bez pitanja. Moj gospodar je veliki, bogati Kapulet, i ako niste od Montagijeve kuće, izvolite doći i ispiti pehar vina. Ostajte mi veselo.

(Ode.)

BENVOLIO: Na Kapuletovoj staroj gozbi toj sa obožavanim lepoticama svim iz Verone večeraće ona koju ti voliš, lepa Rozalina. Idi tamo, i nepristrasna oka sravni njeno lice sa licima drugim na koja ti budem ukazao ja, i videćeš da ti, kad zajedno stanu, labudica tvoja naliči na vranu.

ROMEO: Kad pobožna vera mog vida izreče tu laž, nek mi vatra od suza ispeče oči, te sjajne krivoverke prave, koje suze nisu mogle da udave. Lepše od moje drage? Svevideće sunce nikad ravne njoj videti neće.

BENVOLIO: Eh, izgledala ti lepa kad u tom času nijedne nije bilo s njom, pa si s oba oka njom merio nju. Al' na tim kristalnim terazijama tu izmeri dragu s drugom što ti ja pokažem kako na toj gozbi sja, pa će ta što ti je sad tako vanredna biti lepuškasta devojčica jedna.

ROMEO: Ići ću, ali ne radi te ocene, već da čar drage ushićava mene.

(Odlaze.)

SCENA TREĆA

Verona. Odaja u Kapuletovom domu.

(Ulaze grofica Kapulet i dadilja.)

GROFICA KAPULET: Dadiljo, gde mi je kći? Pozovi je.

DADILJA: Devičanstva mi od dvanajst godina,

rekoh joj da dođe. Hej, jagnje! Bubamaro!

Pobogu, gde je ta deva? Julija!

(Ulazi Julija.)

JULIJA: Šta je? Ko zove?

DADILJA: Tvoja majka.

JULIJA: Majko,

evo me; šta hoćeš?

GROFICA KAPULET: Evo šta. Dadiljo,

iziđi za časak, moramo nasamo

da govorimo. Dadiljo, vrati se,

predomislih se, čućeš i ti naš

razgovor. Ti znaš da mi je kći već

lepo stasala.

DADILJA: Znam joj godine u sat.

GROFICA KAPULET: Još nema četrnajst.

DADILJA: Ja ću se kladiti

u mojih četrnaest zuba – mada imam,

na moju žalost, samo četiri –

da nema još četrnaest. Kol'ko je

do Ivanjdana?

GROFICA KAPULET: Dan il' dva više od dve nedelje.

DADILJA: Pa, više il' manje; od svih dana baš

uoči samog Ivanjdana puni

četrnaestu. Suzana i ona

– bog da prosti sve hrišćanske duše –

behu vršnjake; al' Suzanu mi
uze bog; bila je predobra za mene;
ali, kô što rekoh, uoči Ivanjdana
napuniće ona četrnaest,
pamtim dobro. Sad je jedanajst godina
od zemljotresa, kad sam je odbila
od sise – neću zaboraviti to –
baš onog dana od svih u godini.
Sisu sam pelenom bila namazala
i sela na sunce pod golubarnikom.
Gospodar i vi ste bili u Mantovi –
dobro se sećam. Al' kao što rekoh,
kad ona oseti na mojoj bradavici
pelen, i okusi njegovu gorčinu,
slatka se ludica – da ste je videli! –
namršti tad i razgnevi na sisu.
Golubarnik se u taj mah zatrese,
i nepotrebno bi kazati: beži!
Od tog vremena je jedanajst godina.
Tada je već mogla da stoji sasvim sama,
pa, krsta mi, da trčkara i geguca
unaokolo. Baš dan ranije
razbila je čelo, i tad je moj muž
– bog da ga prosti, bio je veseljak –
podiže i reče: „Sad padaš na lice,
je li? A kad budeš pametnija,
padaćeš na leđa; hoćeš li, Julijice?“
A na to, tako mi Bogorodice,
lepo vragolče prestade da plače
i odgovori: „Da.“ I gle, sad se
eto ta šala već obistinjava.
Vere mi, da živim hiljad' godina,

pamtiću to: „Hoćeš li, Julijice?“
Kako je upita, a lepa ludica
prestade da plače i odgovori: „Da.“

GROFICA KAPULET: Ta, dosta s time, molim te, učuti.

DADILJA: Dobro, gospo, al' se moram nasmejati
kad pomislim da je prestala da plače
i rekla: „Da.“ A, bogme, imala je
na čelu čvorugu kô mlade koke jaje;
jako se udarila i plakala je gorško;
a kad joj muž reče: „Sad padaš na lice,
je li? A kad sazreš, padaćeš na leđa;
hoćeš li, Julijice?“, ona presta s plačem
i reče: „Da.“

JULIJA: Prestani i ti jednom,
molim te, dado.

DADILJA: Ućutaću, svrših.
Bog te blagoslovio! Bila si najlepša
beba koju sam ikad dojila.
Da doživim da te vidim udatu,
pa drugo ništa ne bih želela.

GROFICA KAPULET: O toj udaji sam baš i htela sad
da govorim. Reci mi, kćeri Julija,
da li bi volela da se udaš već?

JULIJA: To je čast o kojoj i ne sanjam ja.

DADILJA: Čast! Da te nisam samo ja dojila,
rekla bih da si s mlekom posisala
i svu mudrost.

GROFICA KAPULET: Razmisli o udaji sad.
I mlađe od tebe ovde u Veroni,
ugledne gospe, postale su majke.
Po mom računu, bila sam baš tvojih

godina kad sam te rodila.¹⁴ I, kratko,
viteški Paris traži tvoju ruku.

DADILJA: Čovek je, mlada gospo! Takav čovek
kakvog u svetu – kô od voska lik.

GROFICA KAPULET: Veronsko leto nema takav cvet.

DADILJA: On jeste cvet; vere mi, pravi cvet.

GROFICA KAPULET: Šta ti kažeš? Bi li mogla voleti
plemića ovog? Videćeš ga sad,

večeras na gozbi. Pročitaj mu knjigu

lica, pronadi zadovoljstvo što je

perom lepote ispisanu tu;

osmotri na njemu skladne crte ove

kako jedna drugoj daju čari nove;

a što u toj knjizi ne bude ti jasno,

njegove će oči izraziti glasno.

Savršenstvu sveske te ljubavi jakom,

tog divnog mladića nevezanog brakom

treba samo povez. Ribi treba voda,

a lepom da se lepa žena doda.

U očima mnogih knjiga slavu stiče

kad joj zlatne kopče stežu zlatne priče.

Ti ćeš s njim deliti sve čari što ima,

i s njim, umanjena nećeš biti njima.

DADILJA: Ne manja, no veća; svaka žena raste
od muža.

GROFICA KAPULET: Da l' ti se dopada, pre svega,
Parisova ljubav?

JULIJA: Ja ću rado njega
gledati, vidim li da me baš široka

¹⁴ Pošto je Juliji četrnaest godina, ovo znači da grofica Kapulet ima oko 28 godina. Njen muž, međutim, imao je u to vreme oko šezdeset godina.

naklonost takne. Al' strele mog oka
nikad neće odleteti dalje
od mesta kuda ih tvoj pristanak šalje.

(Ulazi sluga.)

SLUGA: Gospo, gosti su došli, večera je na stolu, vas zovu, pitaju za mladu gospođicu, dadilju psuju i grde u kuhinji,¹⁵ sve je kao bez glave. Moram ići da poslužujem; molim vas, dođite odmah.

GROFICA: Da!

(Sluga odlazi.)

Paris te čeka.

DADILJA: Ti ćeš, dete, moći
danima srećnim dati srećne noći.

(Odlaze.)

SCENA ČETVRTA

Verona. Ulica.

(Dolaze Romeo, Merkucio, Benvolio, sa pet-šest drugih maski, nosiocima buktinja i drugima.)

ROMEO: Da li da se govorom izvinimo,
ili da uđemo i bez izvinjenja?¹⁶

BENVOLIO: Takva mnogoglagoljivost nije
više u modi. Za ulazak naš

¹⁵ Psuju je i grde zato što treba da je u kuhinji da im pomaže.

¹⁶ Maskirani i prurušeni mladići odlaze nepozvani na Kapuletov bal. U Šekspirovo vreme takve nepozvane grupne posete smatrane su laskavim. Maske su ponekad prethodno slale svoga glasnika da održi uobičajeni govor, a ponekad ulazile zajedno s njim. Govor je obično sadržavao pozdrav domaćinu, ili komplimente gospođama, ili izvinjenje što dolaze nepozvani. Zatim su maske pozivale gospođe da igraju s njima, zabavljajući se i ašikujući.

ne treba ni Amor¹⁷ vezanih očiju,
s lažnim tatarskim lukom od prutića,
što plaši gospe kao strašilo,
ni prolog, učen napamet, a rečen
tiho za šaptačem. Neka nas ocene
kako im drago; mi ćemo otmeno
poigrati s njima i otići.

ROMEO: Daj mi buktinju; nisam za igranje,
jer sam neveseo; biću lučonoša.¹⁸

MERKUCIO: Ne, vrli Romeo, moraš igrati.

ROMEO: Odista ne mogu. Vi ste lake ćudi
kô lake obuće, a moja je duša
od olova, pa me za zemlju prikiva,
te ne mogu maći.

MERKUCIO: Ti si zaljubljen.

Pozajmi od Amora krila, pa se vini
van običnog skoka.

ROMEO: Suviše me teško
rani njegova strela da bih mogô
uzleteti mu na lakim krilima;
okovan sam, ne mogu da se dignem
nad svojim jadom, već tonem pod teškim
bremenom ljubavi.

MERKUCIO: Potoneš li u nju,
optereticeš je; suviše si težak
za tako nežnu stvar.

U ROMEO: Je l' ljubav nežna?

Ona je pregruba, presurova,
odveć osiona, bode kô trn.

¹⁷ Maske je obično oglašavao ili predstavljao dečak prurušen u Amora.

¹⁸ Lučonoše su bili pratioci koji su posmatrali igranku i zabavljanje.

MERKUCIO: Ako je ljubav gruba prema tebi,
budi i ti tako spram ljubavi grub;
bodi je kad bode, pa ćeš je tad ti
svladati. Daj masku da sakrijem lik.

(Uzima masku od pratioca i stavlja je na lice.)

Maska na masku!¹⁹ Ne mari kad oko
radoznalo spazi rugobu, jer će tad
umesto mene maska da crveni.

BENVOLIO: Hajd, zakucajmo, uđimo unutra,
i nek svak' smesta zaigra od nas.

ROMEO: Dajte mi buktinju. Neka vetrogonje
laka srca miluju nehatnu
rogozinu²⁰ svojim petama, a ja ću
držati se starinske poslovice:
Ko drži svetiljku, taj jedino vidi.
Najpametnije je napustiti igru
kad bude u jeku.

MERKUCIO: Eh, pandurova je reč:
Budi miran i nevidljiv kao miš.
Ako si zaglibljen, mi ćemo te već
izvući iz kala il', da prostiš ti,
iz ljubavi, gde si zapô do ušiju.
Hajdmo, gorimo sveće i po danu.

ROMEO: Nije tako.

MERKUCIO: Mislim, gospodine,
da oklevajući trošimo načisto
buktinje svoje, a to ti je isto
kao da ih neko ni danju ne štedi.
Dobru nam misao shvati; to ti вреди
pet puta više no pet čula sad.

¹⁹ I lice je maska.

²⁰ U ono doba pod je bio pokriven rogozinom.

ROMEO: Dobra je i moja misô bila tad,
da odemo na maskaradu samo;
pa ipak, nije mudro ići tamo.

MERKUCIO: A što, sme li se pitati?

ROMEO: Sanjao sam
jedan san prošle noći.

MERKUCIO: Pa i ja sam.

ROMEO: Šta?

MERKUCIO: Da sanjač često istinu ne mari.

ROMEO: Dok spava i sanja istinite stvari.

MERKUCIO: Vidim da je kraljica Mab bila
kod tebe.²¹ Ona je vilinska babica,
ne veća no ahat prstena na prstu
odbornika; sprega sitnih patuljaka
vozi je preko noseva spavača.
Prazna lešnikova ljuška su joj kola
što ih napravi veverica ili
stari crv – ti vilinski kolari
od nezapamćenih vremena; paoci
točkova su od paukovih nogu,
arnjevi su od krila skakavčevih,
štrange tanka vlakna paukove mreže,
amovi providni zraci mesečine;
bičalje joj od popčeva rebarca,
a bič od tanke žice svilene.
Njen je kočijaš majušni komarac
u svojoj livreji, ni pola toliki

²¹ Sada se o kraljici Mab ne zna ništa više od onoga što se nalazi u ovom govoru. Samo ime Mab izgleda da je poreklom iz keltskog folklorâ; Šekspir ga je prvi put upotrebio u književnosti. Kraljica Mab je vilinska kraljica i neka vrsta móre. Ona je vilinska babica, ali ne babica koja pomaže pri porođaju vila, već babica koja pomaže pri porođaju snova – dece sna.

kô okrugli crvić iglom izvađen
iz kakvog lenjog prsta devojačkog.²²
I u toj divoti iz noći u noć
ona kroz mozak zaljubljenih juri,
i oni sanjaju o ljubavi tad;
ili preko kolena dvorana,
te odmah počnu sanjati klanjanje;
il' preko prstiju advokata koji
stane sanjati o šićaru svom;
il' gospama preko usana, te one
sanjaju poljupce; al' im gnevna Mab
često unakazi usta, jer im dah
zaudara na slatkiše. Katkad
pretrči preko nosa dvoraninu,
te sanja da njuši neku molbu dvoru.
Dođe, i repom barskog praseta
zaspalom parohu zagolica nos,
te on sanja onda novu parohiju.
Nekad se vozi vojnikovim vratom
i on sanja seču protivničkih glava,
prodore, zasede, i španske mačeve,²³
i pehare duboke kô bunari.
A tad mu ona ušima zabubnja;
on se na to trgne, probudi, opsuje
uplašen jednu molitvu il' dve,²⁴
pa opet zaspi. I ta ista Mab
noću plete konjske grive, a prljavu,
čupavu kosu mrsi u čvorove

²² Verovalo se da se lenjim devojkama kote crvi u prstima.

²³ Španski mačevi, naročito iz Toleda, bili su čuveni.

²⁴ Da bi odvratio zlo od sebe.

vilinske, pa kad se oni razmrse,
to sluti neku veliku nesreću,²⁵
To je ta veštica što gnjavi devojke
kad na leđima leže, i prva ih
uči da lako nose decu kada
postanu žene i zatrudne. Ona...

ROMEO: Ćuti, ćuti, Merkucio, ćuti!
Govoriš koješta.

MERKUCIO: Da, jer govorim
o snovima, deci dokonoga mozga,
rođenoj iz tašte uobrazilje,
nesušastvene kao vazduh sam,
i nestalnije od vetra što časom
miluje ledne grudi severa,
a časom, rasrđen, dune otuda
i okrene svoje lice rosnom jugu.

BENVOLIO: Taj će vetar kanda oduvati nas
od našeg smera; gozba je u toku
i, čini mi se, stići ćemo dockan.

ROMEO: Bojim se prerano; jer mi duša sluti
da će neki ishod, u zvezdama skriven,
kobno početi s današnjim veseljem
i bednom životu u mojim grudima
prevremenom smrću okončati rok.
Al' onaj što drži krmu mog života
neka upravlja i mojom sudbinom.
Napred, orni momci!

BENVOLIO: U doboše sad!
(Marširaju u kuću.)

²⁵ Zamršenost kose prljavih osoba pripisivala se vilama, koje se rasrde i učine još veće zlo ako se kosa razmrši.

SCENA PETA

Verona. Dvorana u Kapuletovom domu.

(Muzikanti čekaju. Maske ulaze, prelaze preko dvorane i stanu u stranu. Ulaze sluge noseći ubruse.)

PRVI SLUGA: Gde je Popara da nam pomogne u spremanju? Suviše se pogordio za nošenje drvenih tanjira.²⁶ Zar on da briše drvenu činiju!

DRUGI SLUGA: Kad se dobro ponašanje stavi u ruke jednog ili dva čoveka, pa još u neoprane, onda je to prljava stvar.

PRVI SLUGA: Nosi te stolice preklapuše, skloni ormanče za posuđe,²⁷ pazi na srebrnariju. Druškane, sačuvaj za mene parče kolača od badema i, ako me voliš, kaži vrataru da pusti unutra Suzanu Tocilo i Nelu. Antonio, Poparo!

TREĆI SLUGA:²⁸ Evo nas, družo, gotovi smo.

PRVI SLUGA: Očekuju vas i zovu vas, pitaju za vas i traže vas u velikoj sobi.

ČETVRTI SLUGA: Pa ne možemo biti i ovde i tamo u isto vreme. Veselo, momci; radite i veselite se, jer je život kratak.

(Sluge odlaze. Ulaze Kapulet i Julija sa svima zvanicama, idući u susret maskama.)

KAPULET: Zdravo, gospodo! Gospe čije prste ne peku žuljevi igraće s vama.

Ha, ha, moje gospe! Koja će od vas odreći da igra? Za onu što bude oklevala ja ću se zakleti da ima žuljeve. Ulovih vas, a?

²⁶ U Šekspirovo vreme drveno posuđe je izlazilo iz mode.

²⁷ Ormanče sa srebrnim posuđem.

²⁸ Pretpostavljamo da ovde ulaze treći i četvrti sluga, tj. Antonio i Popara.

Dobro mi došli, gospodo!²⁹ Nekad sam
i ja nosio masku i umeo
šaputati uvu lepe gospe ono
što joj je godilo. Ali to je prošlo;
beše mu, beše! Dobro ste mi došli,
gospodo! Zastvirajte, muzikanti, sad.
Mesta, mesta! Napravite mesta;
igrajte, devojke!

(Muzika. Igra.)

Svetlosti još, momci!

Dignite stolove, ugasite vatru,
u dvorani je pretoplo. No ova
zabava nenadno dobro ispade.

De, sedi, sedi, dobri rođače

Kapulete, za tebe i mene
prohujali su dani igranja.

Koliko je otkako smo ti

i ja poslednji put bili pod maskom?

DRUGI KAPULET: Bogorodice mi, trideset godina.

KAPULET: Šta, čoveče! Nema toliko, ne, nema

toliko. Od Lućentijeve svadbe,

ma koliko da su blizu Duhovi,

ima tek nekih dvadeset pet leta,

a tada smo bili pod maskama.

DRUGI KAPULET: Više, više; sin mu je stariji,

gospodine, ima mu i trideset već.

KAPULET: Ma, šta mi pričaš? Njegov sin je bio

nepunoletan pre dve-tri godine.

ROMEO (*sluzi iz svoje pratnje*):

Ko je ona gospa koja krasi ruku

Onoga viteza?

²⁹ Ovaj pozdrav je upućen Romeovim maskiranim prijateljima.

SLUGA: Ne znam, gospodine.

ROMEO (*za sebe*): O, buktinju uči da pojača plamen!

U noći blista kao dragi kamen
o uvu Arapke. Da postane čija
odveć je lepa; iznad sveta sija
visoko. Kao golubica snežna
u jatu vrana ona je nežna
međ drugama svojim. Kada se povuku
od igre, gledaću da dodirod ruku,
moju ruku njenom posvetim. Jesam li
voleo? Vide, oporeci sâm,
jer pravu lepotu tek od noćas znam.

TIBALT: Ovaj je, po glasu, nekakav Montagi.

Donesi mi mač moj.

(*Njegov paž odlazi.*)

Zar je ovaj rob

smeo, skriven fantastičnom maskom,

da dođe ovamo i da se podsmeva

i ruga našoj svečanosti, je l'?

Tako mi časti i porekla mog,

ne smatram grehom da ubijem tog

nitkova.

KAPULET: Šta je! Što praskaš, šuračiću?

TIBALT: Ovo je dušmanin Montagi, moj tečo.

Ta hulja je došla iz prkosa amo,

da se ruga našoj svečanosti samo.

KAPULET: Je li to mladi Romeo?

TIBALT: Da, onaj

nitkov Romeo.

KAPULET: Umiri se, vrli

šuračiću, ostavi ga na miru.

On se ponaša kô ispravan plemić;

i, pravo reći, Verona ga hvali
kao dobroga, učtivog mladića.
Ne bih ni za blago celog ovog grada
da mu se ma kakva uvreda nanese
u mome domu. Zato budi strpljiv,
ne obziri se na nj. To mi je volja,
pa ako je poštuješ, ostani
uljudan, prestani sa mrštenjem tim,
jer to se na ovoj gozbi ne pristoji.

TIBALT: Pristoji se kad je takav nitkov gost.

Neću ga ovde trpeti.

KAPULET: Al' moraš.

Šta, drski derane? Moraš, kažem ja.
Jesam ja gospodar ovde ili ti?
Nećeš ga trpeti? Šta ti pada na um?
zar međ gostima da dižeš uzbunu?
Nuto delije da zameće kavgu!

TIBALT: Pa, tečo, to je sramota.

KAPULET: Gle, gle.

Da drska derana! Sramota je, je li?
Ta igra te može opeći. Znam ja
šta ću s tobom. Meni se protivliš!
Zaista je vreme da te opametim.
– Bravo, bravo, deco!³⁰ – Bezobrazniče, idi,
smiri se, ili – Još sveća, još sveća! –
Sram te bilo! Ja ću umiriti tebe. –
Veselo, mladeži!

TIBALT: Prinudno strpljenje

i gnev moj u meni vode borbu, te mi
celo telo drhti. Ja ću ići; ali

³⁰ Ove reči su upućene gostima.

to što je uljezu tome slatko sad
pretvoriće se u najgori jad.

(Ode.)

ROMEO (*uzima Juliju za ruku*): Ako mi tu svetu ikonu skrnavi
nedostojna ruka, ja ću rado znati
da otkajem; kao poklonici pravi,
usne će poljupcem grešni dodir sprati.

JULIJA: Hadžijo dobri,³¹ ruka kriva nije,
jer to je znak samo pobožnosti mirne,
i poljubac je svetoga hadžije
kad svojom rukom ruku sveca dirne.

ROMEO: Zar hadžija, svetac, nema usne svoje?

JULIJA: Ima ih, al' da se molitvi privole.

ROMEO: Pa nek se usne od ruku ne odvoje,
svetice mila. One te sad mole
dopusti im ovo, da se vera prava
u očajanje gorko ne uputi.

JULIJA: Ikona ćuti i kad uslišava.

ROMEO: Plod molbe svoje berem onda; ćuti,
usna tvoja skida greh sa usta moji'.

(Poljubi je.)³²

JULIJA: Greh usana tvojih sad na mojim stoji.³³

ROMEO: Greh s usana mojih! Da prestupa slatka!
Vrati mi greh moj.

(Poljubi je.)

JULIJA: Kako ljubiš divno.

³¹ Neki misle da se Romeo prurušio u hadžiju za ovu maskaradu. Romeo na italijanskom jeziku znači hadžija.

³² U Šekspirovo doba nije bilo zazorno poljubiti devojkju javno.

³³ Ovaj prvi razgovor između Romea i Julije dat je u obliku Šekspirovog soneta. (Sonetski oblik se završava ovde.)

DADILJA: Gospođice, majka vas na jednu reč zove.

ROMEO: Ko je njena majka?

DADILJA: Gospa kuće ove,

momče. Dobra gospa, mudra i čestita.

Kćer sam joj dojila, tu s kojom ste baš razgovarali. Ko je uzme, kažem, dobiće veliki miraz.

ROMEO: Je li ona

Kapuletova? Cena preterana!

Moj život će biti u ruci dušmanâ.

BENVOLIO: Hajdemo, drugovi, zabavi je kraj.

ROMEO: Tim mi je, nažalost, veći nemir taj.

KAPULET: Ne, gospodo, nemojte još ići;

Malu zakusku spremićemo sad.

(Maske mu se izvinjavaju šapatom na uvo.)

Je li baš tako? Onda hvala svima.

Hvala vam, čestita gospodo; laku noć.

Buktinja još dajte. – A sad u postelju.

(Sluge donose buktinje da isprate maske.)

Duše mi, dockan je; ići ću da legnem.

(Odlaze svi sem Julije i dadilje.)

JULIJA: Hodi amo, dado. Ko je onaj plemić?

DADILJA: Sin i naslednik starog Tiberija.

JULIJA: Ko je onaj što baš sad izlazi?

DADILJA: To je, mislim, mladi Petrućio.

JULIJA: A onaj za njim što ne hte igrati?

DADILJA: Ne znam.

JULIJA: Idi, pitaj za njegovo ime.

(Za sebe.)

Ako je oženjen, onda mi je grob postelja bračna.

DADILJA: Ime mu Romeo,
on je Montagi, jedinac je sin
vašega velikog neprijatelja.

JULIJA (*za sebe*): Ljubav mi iz mržnje moje niče jasno!
Prerano ga videh i poznadoh kasno.
Koban će biti ljubavi mi plod,
jer moram voleti dušmaninov rod.

DADILJA: Šta je to, šta je?

JULIJA: Stih koji naučih
maločas od jednog igrača – oprosti.
(*Iznutra se čuje: „Julija!“*)

DADILJA: Sad će, sad će. – Hajdmo, otišli su gosti.
(*Odlaze.*)

PROLOG³⁴

(Ulazi hor.)

HOR

Sad stara čežnja na postelji mre,
nova ljubav njeno nasledstvo sad traži:
ona za koju htede mreti pre
kraj Julije nema više svoje draži.

Sad Romeo opet voljen je i voli,
oboje očima opčinjeni sjajnim;
za dušmankom vajnom njega žudnja boli,
ona slast ljubavi kuša putem tajnim.

Smatran dušmaninom, on nema zgodu tu
da joj svoj ljubavni zavet javno kaže;
a njoj što voli njega kô on nju
zaludu oči svog dragana traže.

Strast im daje moći, a vreme pomaže
da krajnji bol samo krajnjom slašću blaže.
(*Ode.*)

³⁴ Ovaj prolog je očevitno pisan na brzinu. Neki šekspirolozi smatraju da ga nije pisao Šekspir.

DRUGI ČIN

SCENA PRVA

Verona. Kapuletov vrt. Na jednoj strani spoljni zid pored kojeg ide uličica; na drugoj Kapuletova kuća na kojoj se vidi gornji prozor.

(Dolazi Romeo.)

ROMEO: Kuda dalje, kad mi je srce tu?

Tužna zemljo, idi, traži svoje sunce.³⁵

(Penje se na zid i skače u vrt. Benvolio i Mercurio dolaze u uličicu. Romeo osluškuje iza zida.)

BENVOLIO: Romeo moj, rođaće Romeo!

MERKUCIO: Mudar je on, pa se, života mi mog, iskrao kući da legne.

BENVOLIO: Ovuda

otrčao je i preskočio

baštenski zid. Zovi ga, Mercurio.

MERKUCIO: Zvaću ga kô da prizivam duhove.

Romeo! Ćuti! Ludo! Ljubavniče! Strasti!

³⁵ Zemlja je Romeovo telo, a sunce je Julija.